

Hr. Jaanus Karilaid
Riigikogu õiguskomisjon
E-kiri: jaanus.karilaid@riigikogu.ee
Koopia: raini.laide@riigikogu.ee

Arvamus tehnovõrkude talumistasu eelnõu kohta

Meie 10.05.2017 kiri nr 4/17

Lugupeetud õiguskomisjoni esimees

Vabariigi Valitsus algatas 20.03.2017 asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmise) eelnõu 405 SE (edaspidi talumistasude seaduse eelnõu) ehk tehnovõrkude talumistasu seaduse eelnõu, mis käesolevaks hetkeks on Riigikogus läbinud esimese lugemise. Eelnõu väljatöötamisel on Eesti Erametsaliit 15.11.2016 juhtinud justiitsministeeriumi tähelepanu eelnõus esinenud metsamaad puudutavatele kitsaskohtadele

Riigikohus on hetkel kehtivad talumistasud tunnistanud põhiseadusega vastusolus olevateks ning rohkem kui neli aastat pärast kõrgema kohtu otsust puudub endiselt meetodika õiglase talumistasu väljaarvutamiseks. Tehnovõrkude talumistasude määrade puudumine on maaomanikud pannud olukorda, kus omandile, mis asub tehnorajatiste kaitsevööndis tuleb pigem peale maksta. Eriti väljendub see metsamaa osas, kus kogu tehnovõrkude kaitsetsooni ulatuses omanik ei saa maad metsa majandamiseks kasutada. Kogu riigi metsi läbivate liinikoridoride pindala moodustab 30 429 ha ja s.o 38% liinikoridoride pindalast.¹ Sellest ca 40,7 % on RMK haldusalasse kuuluvad riigimetsad.

Soovime anda veelkord omapoolsed kommentaarid ja ettepanekud tehnovõrkude talumistasu seaduse eelnõu osas.

1. Üldised põhimõtted

Riigikogusse jõudnud eelnõud lugedes võib tõdeda, et Eesti Erametsaliidu varem esitatud ettepanekuid ei ole eelnõu väljatöötamise juures arvesse võetud.

Peame oluliseks veelkord üle rõhutada need põhimõtted, millest oleme lähtunud oma ettepanekute esitamisel ning millest lähtume ka praegu.

17.08.2015 toimunud Eesti Omanike Keskliidu, Eesti Erametsaliidu ja Talumiskohustusega Omanike Liidu 17.08.2015 kohtumisel Justiitsministeeriumis kokkulepitud ühised arusaamad, et talumistasu tuleb kehtestada kõigile maaomanikele ühetaoliselt (olenemata maa

1

Metsi läbivate elektriliinitrasside puitse biomassi tootmine. Eesti Maaülikool, Metsandus- ja Maaehitusinstituut, Metsatööstuse osakond. Magistritöö metsatööstuse erialal. Tartu 2013. Marti Samsonov.

omandamise viisist) ning et tasu peab kompenseerima maamaksu ja saamatajäänud tulu, on seaduseelnõus laias plaanis kajastust leidnud.

21.09.2015 justiitsministrile saadetud kirjas tõime välja kolm olulist põhimõtet, millest lähtuvalt peaks olema uus regulatsioon väljatöötatud:

- 1.1. Talumistasu peab tagama võrdse kohtlemise ning olema õiglane ja proportsionaalne.
- 1.2. Talumistasu peab olema arvestatud ühetaoliselt olenemata maa omandamise viisist.
- 1.3. Tasu peab katma kulud ja kompenseerima saamata jäänud tulu.

2. Eesti Erametsaliidu kommentaarid ja ettepanekud

Talumistasude seaduse eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et eelnõuga lahendatakse tehnovõrkude talumistasu kõige akuutsemad probleemid, nähes ette selged koefitsiendid talumistasu arvestamiseks ja enimkoormatud maaomanike senisest suurema talumistasu maksmise. Talumistasu selgemaks arvestamiseks on eelnõus välja pakutud eelduslike koefitsientide kehtestamine kitsenduse sisulise ulatuse määramiseks. Talumistasu on vaadeldud omandiga seotud kulude ja saamata jäänud tulu hüvitisena sõltuvalt kitsenduse sisulisest ulatusest.

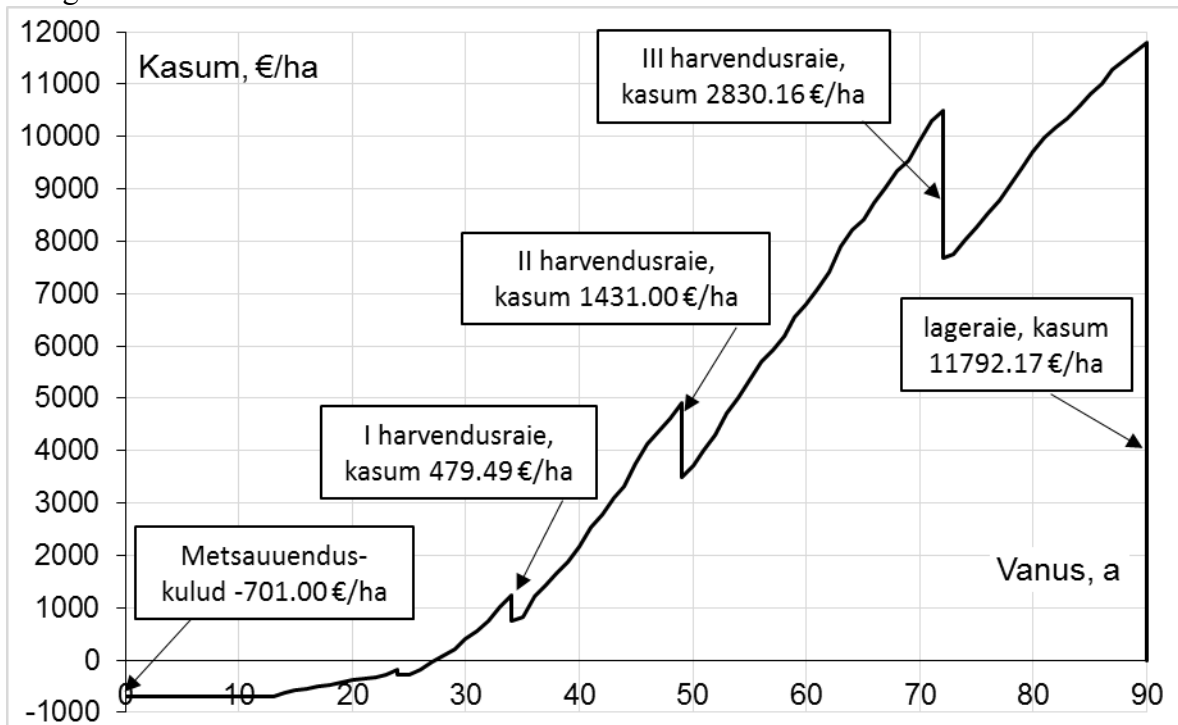
Seaduse muudatuse tulemusel soovitakse saavutada olukord, kus tehnovõrgu talumise tasu arvutamiseks vajalikud koefitsiendid oleksid sätestatud üldõigusaktis selgelt ja üheselt mõistetavalt. Muudatuste eesmärgiks on ühtlustada talumistasude maksmise praktika ning hüvitada maaomanikele lisaks kantud kuludele ka saamata jäänud tulu. Hüvitis peab olema õiglane ja kohene. Nende põhimõtete rakendamine on maaomaniku suhtes õiglane. Teiseks lahendatavaks probleemiks on tasu ebapiisav suurus. Kohtupraktikas väljakujunenud seisukohtade kohaselt tuleb maaomanikule omandireformi käigus koos tehnovõrguga omandatud maa eest üldjuhul hüvitada ainult maamaksu kulu. Selline tasu, mis katab ainult maaomaniku realselt kantavad kulud, ei ole Eesti Erametsaliidu hinnangul õiglane ja kohene hüvitis omandi olulise kitsendamise eest, eriti arvestades asjaolu, et aastaid oli talumistasu sisuliselt olematu. Selle probleemi lahendamiseks on eelnõus tehnovõrgu talumise tasu suuruseks välja pakutud 7,5% tehnovõrgu rajatise aluse maa maksustamishinnast. Eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et sellise suurusega tasu hüvitab omanikule lisaks maamaksu kulule (mille suurus on kuni 2,5% maa maksustamishinnast) vähemalt mingil määral ka saamata jäänud tulu. Eesti Erametsaliidu hinnangul ei ole selline hüvitis piisavaks tasuks võõra maa kasutamise eest eraõiguslike liinivaldajate poolt, kui maa on liini tõttu tavapärasest kasutusest väljas. Selline hüvitis ei ole piisav arvestades välja toodud võrguettevõtjate kasumeid (samas talumistasude osas räägitakse ju vaid mõnesaja tuhande euro väljamaksmisest) ning analoogiat Natura kaitsealuste maade saamata jäänud tulu kompenseerimisel riigi poolt (110 eur/ha) ja Eesti Maaülikooli uurimuses „Erametsade majandamise 2012.a kattetulu arvutamine ja analüüs“² arvutatud kattetulu, mis on 138 eurot metsamaa hektari kohta (ligikaudu pool maatulundusmaast on metsamaa). Seetõttu peaks eelnõu väljatöötaja sellise hüvitise määra õiguspärasust ja kohasust ning koosõla võrdse

² Erametsade majandamise 2012.a kattetulu arvutamine ja analüüs. Eesti Maaülikool. Tartu 2014. URL: http://www.eramets.ee/wp-content/uploads/2013/01/erametsanduse_kattetulu_2012.pdf, 27.05.2016.

kohtlemise põhimõttega paremini põhjendama. Kõikide maakategooriate saamatajäätav tulu ei saa arvestada ühtemoodi. Näiteks põllumaa puhul toimub harimine ka liinitrasside alusel maal, metsa puhul metsa kasvatada liinitrassidel ei saa.

Näitena esitame Eesti Maaülikooli Metsandus- ja maaehitusinstituudi teadlase Allar Padari poolt allpool teostatud arvutuse ja joonise ühe Eestis üsna levinud metsatüübi kohta. Joonisel 1 on arvatatud talumistasude seaduse eelnõu kohaselt II boniteedi männiku näitel metsa raieringi kõik tulud ja kulud. Tulude arvutamisel kasutati RMK 2016. aasta keskmiseid müügihindasid.

Joonis 1. II boniteedi mustika männiku raieringi tulude ja kulude skeem

Joonisel 1 esitatud summade liitmisel saame summaks 16 533 €, mis raieringi pikkusega (90 aastat) jagades annab keskmiselt 183.70 € aastas. Sellest tulumaksuta summa on 146.96 € aastas. Mustika kasvukohatüübi maksustamishind on 230.34 € ja 7,5% sellest on 17.28 €. Sellest 2/3 on maksustatav tulu ehk siis kätte saab metsaomanik 14.97 € aastas. Seega planeeritav saamata jääva tulu arvutus annab ligikaudu 9,8 korda väiksema sissetuleku kui oleks tegelikult saamata jääv tulu.

Metsi läbivate liinitrasside kogupindala on 30 429,2 ha (Samsonov 2013). Kui arvutada RMK ja erametsade vaheliseks proportsiooniks 40 – 60 %, siis erametsi läbib umbes 18 257,5 ha. Kui talumistasud oleksid metsamaa puhul dokumendis „Erametsade Majandamise 2012. a kattetulu arvutamine ja analüüs“ esitatud kattetulu 138 €/ha/aasta, siis oleks erametsadele saamatajäätav tulu kokku 2 519 538 €. Elektritribimine oli 2015 aastal 7 440 GWh (Statistikaamet KE03). Seega ühe kWh kohta oleks metsast saamatajäätav tulu 0,000339 € ehk

0,0339 senti. Praegu maksavad kinni erametsaomanikud liinitrasside rendi oma saamata jääva tuluga. Õiglaste talumistasude rakendamise puhul oleks trassikulu jagatud tarbijate vahel vastavalt tarbimise suurusele.

Et saamata jääva tulu arvutamise tulemused metsamaa kohta saaks olema enam-vähem vastavuses tegelikkusega, on mitmeid variante, millest kolm on esitatud alljärgnevalt:

- 1) Metsamaa puhul peaks saamata jääva tulu arvutamisel maksustamishinnast olema 7,5% asemel vähemalt 60%.
- 2) Saamata jääva tulu kompenseerimist kasutatakse Eestis Natura 2000 aladele toetuse näol. Maaeluministri määruse 22.04.2015 nr 39 „Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus“ paragrahv 3 lõige 1 järgi on Natura 2000 sihtkaitsevööndis 110 € hektari kohta.

Eestis eksisteerivast erametsast ca 90% asub 1-3. boniteediklassis. Sellesse arvestusse kuuluvad ka toetusõiguslikud Natura 2000 erametsamaad. Toetusmäärade arvutamisel võeti sihtkaitsevööndis Natura 2000 oleva erametsamaa toetusmääraks 2 boniteediklassi kaalutud keskmine ja ümardati see 110 EUR/ha kohta. Piiranguvööndis, hoiualal ja projekteeritaval alal aga võeti aluseks madalam boniteediklass ehk antud juhul boniteediklass number 3 ja sealt omakorda kaalutud kasumi 0,1 kvantiil ja ümardati see 60 EUR /ha-le. Saamata jäänud tulu kaalutud keskmine 1 boniteediklassis on 163 EUR ja 3 boniteediklassis 79 EUR.

Maaelu määruse eelnõu lisa 1 „Amounts and support rates“ sätestab ära Natura 2000 erametsatoetuse maksimaalse toetusmäära. Uuel perioodil nagu ka käimaoleval on see 200 EUR/ha. Tänapäeva toetusmäär annab maksimaalse toetusmäära suhtes järgmise protsendi – 110 EUR (sihtkaitsevöönd) 55%. Kõike arvesse võttes tuleb pidada meeles, et antud toetuse raames on riigi eesmärk kompenseerida toetuse taotlejatele osaliselt saamata jäänud tulu.

- 3) Kasutada Eesti Maaülikooli uurimuses „Erametsade majandamise 2012.a kattetulu arvutamine ja analüüs“³ arvutatud kattetulu, mis on 138 eurot metsamaa hektari kohta.

Kui tehnoarajatist rajatud ei oleks, kasvaks tehnoarajatise kaitsetsoonis mets ja omanik majandaks oma metsa ning saaks tulu. Kui põllumaal haritakse maad ka liini all ja välja jääb harimisest ainult elektriliini poste ümbritsev maa ning lisaks muutub sellel alal põlluharimine ebaefektiivsemaks, siis metsa puhul jääb tootmisest täielikult välja liini kaitsetsoon. Seega, kui liini ei oleks, siis kasvataks omanik sellel kohal metsa ja saaks tulu. Eelnõus pakutud 7,5% maksustamishinnast on endiselt üliväike summa saamata jääva tulu kõrval, mis vastavalt 2014. aastal Eesti Maaülikooli uurimuse „Erametsade majandamise 2012.a kattetulu arvutamine ja analüüs“⁴ uurimuse⁴ kohaselt on 138 eurot metsamaa hektari kohta.

Juhindudes eeltoodust ning võttes arvesse, et looduskaitsepiirangutest tulenevad talumiskohustused väljaspool Natura 2000 võrgustikku olevate kaitstavate alade omanikele

³ Erametsade majandamise 2012.a kattetulu arvutamine ja analüüs. Eesti Maaülikool. Tartu 2014. URL: http://www.eramets.ee/wp-content/uploads/2013/01/erametsanduse_kattetulu_2012.pdf, 27.05.2016.

⁴ Erametsade majandamise 2012.a kattetulu arvutamine ja analüüs. Eesti Maaülikool. Tartu 2014. URL: http://www.eramets.ee/wp-content/uploads/2013/01/erametsanduse_kattetulu_2012.pdf, 27.05.2016.

kompanseeritakse juba 2 boniteediklassi kaalutud keskmine alusel ja ümardatult summas 110 EUR/ha kohta, tuleb tuginedes põhiseaduse § 12, võrdse kohtlemise tagamiseks ka tehnovõrkude aluste maade omanikele hüvitada talumispiirangud õiglaselt. Omandil on oluline tähtsus turumajandusele põhinevas ühiskonnas. Omandi vaba valdamise, kasutamise ja käsutamise õigus ning omandi võrdne kaitstus tagab vaba turu.⁵

Oleme seisukohal, et õiglase hüvitis maaomanikule sisaldab tehnovõrkude aluse maa maamaksu kompanseerimist ja tehnovõrkude alusel metsamaal saamata jäänud tulu kompanseerimist, mis 2014. aastal Eesti Maaülikooli uurimuse „Erametsade majandamise 2012.a kattetulu arvutamine ja analüüs“ uurimuse kohaselt on 138 eurot metsamaa hektari kohta. Eesti Erametsaliidu ettepanek on võtta metsamaal saamata jäänud tulu kompanseerimisel talumistasude arvutamise aluseks metsade majandamise 3-5 aastase perioodi keskmine kattetulu (€/ha/aastas).

Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse nr 8793/79 (James jt v. Suurbritannia) kohaselt on avalikes huvides omandi riive õiglase hüvitise maksimiseta õigustatud vaid erandjuhtudel ning reeglina tähendaks väärtusele mittevastava hüvitise maksmine ebaproportsionaalset ning põhjendamatu riivet. Üksnes siis on mõeldav tasu vähendamine, kui selle eesmärgiks on majandusreform või sotsiaalne õiglus (punkt 54). Sotsiaalsest õiglusest aga on võimalik rääkida vaid kodutarbijate kontekstis, mitte aga ettevõtete või ekspordiklientide mõttes. Vastupidi, kinnistu omanike arvelt võrguettevõtetele, nende äriklientidele või ekspordiklientidele soodsama olukorra loomine põhjustab pigem suuremat sotsiaalset ebaõiglust läbi vara ümberjaotamise niigi edukatele ettevõtetele.

Eesti Erametsaliit soovib Riigikogu õiguskomisjonile jõudu eelnõu täiendamisel. Oleme jätkuvalt valmis selles protsessis osalema, kui on selgunud erinevate osapoolte seisukohad. Soovime, et eelnõud täiendatakse ja saadetakse meile uuesti arvamuse andmiseks.

Lugupidamisega,

Ants Erik

/ allkirjastatud digitaalselt /

Eesti Erametsaliit,
juhatuse esimees
erametsaliit@erametsaliit.ee

⁵ Riigikohtu 30.04.2004 otsu. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222473206>.